

Lokal och regional utveckling
Sara Rhudin
Christoffer von Bothmer

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Skrivelse till regeringen om Trafikverkets arbete med trafikavtal för grundläggande tillgänglighet

SKR vill uppmana regeringen att skapa bättre förutsättningar för att säkra den grundläggande interregionala tillgängligheten i landet. Det finns idag betydande brister i Trafikverkets arbete med trafikavtal och det föreligger ett tydligt behov av förändringar. Bristerna rör framför allt anslagsfinansieringen och den tillämpade processen.

SKR ser följande behov:

- Säkra tillräcklig finansiering. På kort sikt måste anslaget ökas, och på längre sikt behöver formen för finansiering ses över.
- Förändra processen. Metodiken måste flexibelt kunna möta relevanta politiska målsättningar och väga in fler aspekter.

Bakgrund – trafikavtal ger stor nytta för samhället

En grundläggande regional och interregional tillgänglighet är en central förutsättning för möjligheten att bo och verka i hela Sverige. Landets stora avstånd och gleset befolkade områden behöver ha fungerande kommunikationer. Staten har här ett särskilt ansvar för att säkerställa en fungerande interregional tillgänglighet. Tillsammans med kommuner och regioner och de kommersiella operatörerna kan staten säkerställa en väl fungerande transportförsörjning i hela landet. Utbudet skapar också förutsättningar för robusthet och motståndskraft. Trafikavtal ger en stor nytta för samhället och behovet av att minska brister i utbud har ökat.

Trafikverket har regeringens uppdrag att teckna avtal om transportpolitiskt motiverad interregional trafik¹ direkt med operatörer och samverka om avtal med regionala kollektivtrafikmyndigheter. Trafikavtal finns för tåg-, flyg- och busstrafik samt för färjetrafik till Gotland. För nattåg, Gotlandsfärjan och flyg avtalar Trafikverket direkt med operatörer och för

¹ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2010185-med-instruktion-for_sfs-2010-185/

övriga trafikavtal samverkar Trafikverket med regionala kollektivtrafikmyndigheter.

Problembild – trafikavtalen möter inte en dynamisk verklighet

SKR konstaterar att det finns betydande brister i arbetet med trafikavtalen. Det föreligger ett tydligt behov av förändringar.

Anslagen för trafikavtalen är ettåriga, eftersom de beslutas inom ramen för den statliga budgetprocessen. Detta blir problematiskt då varken behov eller avtalsperioder kan följas. Anslaget är långt ifrån tillräckligt, vilket innebär att Trafikverket behöver göra hårda prioriteringar och att tillgänglighetsbrister inte kan hanteras i önskvärd omfattning. Detta får negativa konsekvenser för samhällsutvecklingen. När anslaget inte täcker behoven överförs ansvar och kostnader till kommuner och regioner. I vissa fall sker neddragningar i trafikutbudet med mycket kort varsel.

Processen är kortsiktig, stelbent och inte anpassad till en dynamisk verklighet. Trafikverket analyserar var i landet de största tillgänglighetsbristerna finns och utreder vilken kompletterande interregional trafik som behövs. I praktiken är det dock anslagsnivån som ytterst styr utfallet.

Prioriteringar sker där trafikslag med helt olika förutsättningar ställs mot varandra, vilket leder till trafikavtal som inte överensstämmer med behoven. Stabila och långsiktiga planeringsförutsättningar saknas. Det är även nödvändigt att Trafikverket får i uppdrag att beakta fler aspekter än idag, så som beredskap och totalförsvär. Ett utvecklat arbetssätt behövs, som bättre kan möta de demografiska, ekonomiska och geografiska utmaningar Sverige står inför.

Pågående arbete inte tillräckligt

För närvarande pågår ett regeringsuppdrag där Trafikverket ser över metodiken som används för att analysera interregional tillgänglighet². SKR ser positivt på detta utvecklingsarbete, men uppdraget är långt ifrån tillräckligt. Under våren 2026 har Trafikverket remitterat utredningen ”Upphandling av flygtrafik från oktober 2027”³. SKR menar att utredningen utgör ett exempel på hur bristerna tar sig i uttryck. Den strama budgetramen leder till hårda prioriteringar och negativa konsekvenser för samhällsutvecklingen. När det gäller flygtrafik saknar kommuner och regioner dessutom rådighet att själva påverka utbudet.

² <https://regeringen.se/regeringsuppdrag/2025/10/uppdrag-till-trafikverket-att-utreda-det-statliga-atagandet-for-trafik-med-nattag/>

³ <https://trafikverket.diva-portal.org/smash/get/diva2:2052348/FULLTEXT01.pdf>

SKR har också tagit del av Riksrevisionens nyligen publicerade granskning⁴, som tydligt bekräftar att regeringens styrning har varit otillräcklig, framför allt med avseende på uppföljning och utvärdering.

SKR uppmanar regeringen att vidta åtgärder

Sammantaget vill SKR tydliggöra att arbetet med trafikavtal idag inte motsvarar samhällets behov. Staten behöver våga pröva nya och mer flexibla modeller för framtidens tillgänglighet i hela landet. Det kan handla om att trafiklinjer, trafikslag och strategiska noder samordnas bättre för att skapa starkare och mer effektiva helheter. Genom ett tydligare systemperspektiv kan de resurser som redan finns i transportsystemet användas mer effektivt och bidra till ökad tillgänglighet, robusthet och samhällsnytta i hela landet. Regeringen behöver därför vidta åtgärder för att säkra tillräcklig finansiering och anpassa processen så att den kan möta relevanta politiska målsättningar och väga in fler aspekter. Detta är helt avgörande för att stärka den interregionala tillgängligheten i landet och skapa den robusthet som krävs i dagens samhälle.

SKR förutsätter att regeringen beaktar behovet av att öka anslaget inför höstens budgetprocess. För att främja en framåtriktad och konstruktiv dialog om hur arbetet kan utvecklas på sikt bistår SKR gärna med ytterligare underlag och medlemskontakter. SKR avser att följa upp frågan genom fortsatt dialog med Regeringskansliet för att bidra till att nödvändiga åtgärder kommer till stånd.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande

Kopia till: Trafikverket

⁴<https://www.riksrevisionen.se/download/18.b83a3f819d0498c47b1874c/1774361965174/RiR-2026-7-rapport.pdf>